

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

tak jako podzimní listí paletou barev kráší jinak neradostný konec léta, tak i my bychom vám rádi pestrou směsí témat a příspěvků zpřijemnil čas vichrů a plískanic. Třetí letošní vydání revue *Paměť a dějiny* tak nemá daný směr, pokud ho však přečtete celé, zjistíte, že téma zůstává pohříchu jedno jediné. Zlovůle, brutalita a hanobnost totalitních režimů na všechny způsoby.

Jak jinak by bylo možné charakterizovat přístup státní moci k osobě legendárního hokejového brankáře Bohumila Modrého, jehož nelehký osud popsal Roman John ve své studii *Tenhle zápas nemohl vyhrát. K 100. výročí narození hokejového brankáře Bohumila Modrého*. Co jiného bychom si mohli myslet po přečtení textu osvědčené autorské dvojice Pejčoch – Plachý, která mapuje postih několika tzv. ekonomických zločinců z padesátých let, kteří byli za šmelinu či vloupání a další majetkové zločiny pro výstrahu veřejnosti potrestáni trestem nejvyšším. Více ve studii *Popravy nepřátel lidově demokratického hospodářství*. A jelikož jde o téma rozsáhlé a dosud plně neprobádané, připravujeme pro vás do příštího čísla jeho pokračování. Již jako sólista sepsal Jiří Plachý studii *Flight Lieutenant. Václav Martínek – oběť únorového převratu*. Popsal v ní osud někdejšího příslušníka československého letectva a posléze RAF Václava Martíňka, který byl po 25. únoru 1948 v podstatě na minutu vyhozen z armády a svůj život skončil dobrovolně jen pár dní po převratu, dne 29. 2. 1948. Prokop Tomek zase ukazuje rozsah podpory, kterou českoslovenští komunisté poskytovali teroristům spřátelených zemí. Ve své studii *Dům, v němž bydlel i Guevara. Historie konspiračního bytu „Venkov“* popisuje, kterak Československo působilo jako přestupní stanice středo- a jihoamerických teroristů, a to s vědomím místní vládnoucí moci. Jak se naopak režim choval k jiným hostům, o tom píše Ondřej Hladík v textu *Georgios Papanikas – Řek, kterého nechala StB zmizet*. Mizivá cena lidského života, potírání všeho výjimečného, individuálního, jež přesahuje šedivý průměr, to jsou základní stavební kameny komunistické totality, ať už se potýká s Čechem Modrým, nebo s Řekem Papanikasem. Laskavý čtenář pak sám uzná, jak málo stačí k tomu, aby se z člověka stalo číslo a z čísla hromada popela.

Dalším stavebním kamenem gangsterských režimů, jako byl ten československý, jsou samozřejmě peníze. Komunisté hlásají pouze čistou víru v lepší zítřky, ale jak říká klasik, „ten fotbal se sám neudělá“, a ani kovaný bolševik nepohrdne tvrdou švýcarskou měnou. To odhalují (roz)šifrované depeše, které putovaly mezi

Moskvou a jednotlivými evropskými hlavními stany rudých soudruhů. Překvapivě se v nich neřeší ušlechtilost myšlenky, ale tvrdé, skoro by se řeklo kapitalistické vymáhání dlužných částek, které byly zhusta – poté, co z Moskvy dorazily – použity na nelegální činnost. Více v edici dokumentů Tomáše Jakla *Zaplaťte... Financování KSČ v roce 1936 v radiodepeších Kominterny*.

Rozhovor tentokrát připravila Michaela Stoilova, která po Praze provázela vzácnou návštěvu. Do Čech totiž na pozvání Ústavu zavítala paní Olga Prochorovová-Iofe, statečná žena, která jako jedna z mála v Rusku pozvedla svůj hlas proti okupaci Československa vojsky Varšavského paktu a byla za to sovětským režimem „po zásluze“ potrestána. Její příběh v podobě rozhovoru najdete pod poetickým názvem *Slané jahody pro Olgu Iofe*.

Do časů jiné okupace, té nacistické, vás už v druhém pokračování svého „seriálu“ o rodinách, jež se aktivně zapojily do protinacistického odboje, zve Vlastislav Janík, který tentokrát představuje rodinu, bez níž by se kupříkladu výsadek Anthropoid neobešel. *Příběh rodiny Piskáčkových* doprovázejí fotografie z bohatého archivu našeho předního badatele Jaroslava Čvančary.

O tom, že i psaní kritických dopisů je v době totality trestný čin, vás přesvědčí Petr Mallota, který v rubrice Třetí odboj představuje příběh Jaroslava Kaplana, nenápadného a zpočátku režimu oddaného učitele. Jeho přerod v odpůrce komunistů, jakož i důsledek této změny, popisuje studie *Dohráli jste hospodářsky, dohráli jste mravně... Protikomunistické dopisy Jaroslava Kaplana z let 1954-1958*.

V rubrice *Paměť* pak přinášíme vzpomínky naprosto výjimečné osobnosti, profesora Oty Ulče, především na jeho léta u pomocných technických paraporů. Ota Ulč, tento vulkán aktivity, měl samozřejmě život mnohem pestřejší, než jak ho přiblížil jeho krátký text, doufáme ale, že si učiníte rámcovou představu o jeho mladických zážitcích a že se s námi o své zralejší zkušenosti podělí v některém z příštích čísel. Zatím tedy čtete text *Ve službě socialismu byla zbrání lopata a úhybné pohyby* s vysvětlujícím úvodem Prokopa Tomka.

Jak jsem zmínil, pokusili jsme se pro vás namíchat číslo pestré jako podzim (nebo život sám). Pevně věřím, že si každý z vás vybere své téma, resp. že vás každé jednotlivé téma zaujme natolik, že si po přečtení tohoto čísla setřete pot z čela, pomodlíte se, abychom nadále žili ve světě svobody a demokracie, a uvědomíte si spolu s námi, že takové štěstí nepřichází samo. Inspirativní čtení přeje

Jan Hanzlík